

Zapatisterna

Ett statlöst samhälle

RebelZines

Innehåll

Vilka är Zapatisterna?	3
Men hur uppstod denna rörelse?	3
Gamla Struktur	5
Ny Struktur	6
Hur fungerar Zapatista-samhället?	7
Ekonomi	7
Hälsa, Utbildning & Sociala Tjänster	8
Utbildning	8
Hälso & sjukvård	8
Rättssystem	8
Gemenskapsförsvar	9
Stötta Zapatisterna	10
Avslutande Tankar	11
Zapatista Bildsamling	11

Vilka är Zapatisterna?

Zapatisterna är en autonom region i Chiapas, Mexiko, hem till 200 000-300 000 människor. De avstår från att kategoriseras av en specifik ideologi och praktiserar istället vad de kallar "neo-Zapatismo". Det har tydliga influenser från olika ideologier, inklusive Mayansk urfolkstänkande, Anarkism, Libertär Socialism, Marxism och Katolsk befrielseologi. De identifierar sig dock inte strikt med någon av dessa ideologier, utan ser sig själva som en unik form av libertär filosofi.

Zapatista-territoriet, som en gång tillhörde den mexikanska regeringen, ses nu som ett av de ledande libertär socialistiska projekten **i världen**.

Sedan deras uppror år 1994 har Zapatisterna blivit en viktig röst för Mexikos urfolk och skapat ett autonomt självstyre i delar av Chiapas. Deras metod bygger på principen "**mandar obedeciendo**", vilket betyder att "**leda genom att lyda**". Det innebär att ledarna inte fattar beslut för samhället, utan fungerar som delegerade som genomför beslut som fattas i byråden—en traditionell beslutsprocess som, till skillnad från många i Mexiko, innehåller kvinnor, vilket är en central aspekt av Zapatiströrelsen.

Men hur uppstod denna rörelse?

År 1969 bildades FLN (**Nationella Befrielse Krafterna**) i Mexiko som en maoistisk förtrupp med stark koppling till landets urfolk. I början av 1980-talet reformerades FLN till en horisontell struktur och blev EZLN, som är **Zapatistarmén för Nationell Befrielse**.

Denna grupp krävde stora förändringar i den mexikanska regeringen; det var definitivt inte en reformistisk rörelse, utan en revolutionär rörelse. Den mexikanska regeringen lyssnade inte på EZLNs krav vid den tiden. EZLN utfärdade manifestos som förklarade krig mot den mexikanska regeringen och förväntade sig populärt stöd. Men det stödet uppstod aldrig, vilket ledde till att regeringen avvisade deras krav.

Däremot, år 1994 i samband med antagandet av NAFTA (**North American Free Trade Agreement**), genomförde EZLN sina löften att gå till krig. De intog 6 städer med en stridsstyrka på cirka 3 000 militanter. Detta anses vara början på **Zapatista upproret**. De höll inte dessa 6 städer länge, då den mexikanska regeringen snabbt drev tillbaka dem in i Lacandon-jungeln i Chiapas. Där hade EZLN sitt första möte med de ursprungliga Maya-folken i Chiapas, som de alltid hade påstått att de representerade.

De frågade Maya-folket om de var villiga att delta i kriget mot den mexikanska regeringen och presenterade idén till byråden för godkännande. I ett överraskande svar gick Maya-folket med på att kämpa; de sa: "**Ja, vi kommer att gå i krig, men ni kommer inte att vara våra ledare. Ni kommer att betjäna byråden**".

Detta ögonblick var avgörande för att forma Zapatiströrelsen. När EZLN närmade sig urfolksgrupperna, upptäckte de redan existerande styrning strukturer, byråden. EZLN, som ursprungligen var en militär förtrupp, placerades omedelbart under dessa råd som fanns i Chiapas. Detta markerade början för den zapatistiska autonoma regeringen, där EZLN blev den militära armen för urfolksgrupperna i Chiapas.

Detta fortsatte fram till 2001, då den nya mexikanska presidenten **Vicente Fox** meddelade att han skulle lösa problemen med Zapatiströrelsen. Han skickade ett förslag till **Subcomandante Marcos**, i hopp om att uppnå fred.

Zapatiströrelsen gick med på fred, men krävde att den mexikanska regeringen skulle dra tillbaka alla sina styrkor från viktiga militära positioner i Chiapas, vilket regeringen accepterade. Men Zapatiströrelsen ville ha mer än bara militär tillbakadragning; de ville ha en förändring av den mexikanska regeringen, som de ursprungligen hade krävt. Regeringen avvisade detta, vilket ledde till att Zapatiströrelsen skapade 32 autonoma kommuner, där de skulle genomföra dessa förändringar själva och omvandla sitt samhälle från botten upp.

Detta är ett bra exempel på vad anarkister kallar ”**prefiguration**” eller ”**bygga det nya i skalet av det gamla**”. Det handlar om att man inte ber om tillstånd från lokala styrande strukturer. Istället börjar man bara skapa de strukturer man anser är nödvändiga.

Från 2001 till 2003 utvecklade Zapatisterna sin styrningsstruktur, men denna struktur är inte längre den vi ser idag. En ny struktur uppstod 2023. Det är ändå viktigt att sammanfatta deras förflutna för att förstå och uppskatta de förändringar de gjorde 2023.

Gamla Struktur

Det fanns tre lager av styrning som koordinerade beslut på olika nivåer av samhället. Den första var byrådet, som fanns innan Zapatisterna kom. Dessa råd var direkt demokratiska organ, där medlemmar valdes slumpmässigt från befolkningen och regelbundet roterades för att säkerställa att så många som möjligt kunde lära sig hur man deltog i den civila styrningen.

Det andra lagret var **MAREZ**, eller **Autonoma Rebel Zapatistiska Kommuner**, som fattade beslut för regionerna. De hade 'semi-representanter' valda till maktpositioner som agerade som samordnare och lätt kunde avsättas vid behov.

Det tredje lagret är de **Goda Regeringsråden**, eller **Caracoles**, som koordinerar beslut på zon nivå. I likhet med **MAREZ** var dessa 'semi-representanter.' Medlemmar av byrådet röstade fram dem som skulle koordinera inom **MAREZ** och **Caracoles**.

Denna arrangemang avslutades dock 2023 till fördel för den nya strukturen. Denna nya decentraliserade struktur uppstod som svar på paramilitära angrepp och ökat tryck från den mexikanska regeringen i dessa territorier.

I motsats till den vanliga uppfattningen att man bör centralisera makt under en belägring, tog Zapatisterna en anarkistisk ansats. Istället för att skapa mer hierarki skapade de ytterligare fler maktcentrum, vilket gjorde det svårare för dåliga aktörer att infiltrera och störa deras system.

Ny Struktur

Även om det fortfarande finns styrande organ i varje lager har antalet råd i dessa lager ökat betydligt. I den nya strukturen har representation i stort sett tagits bort. Medlemmarna i dessa råd arbetar under delegation, vilket innebär att de endast kan agera enligt de mandat som fattats av byrådet och kan snabbt återkallas. Deras huvudsakliga roll är att samordna de beslut som fattas på de minsta nivåerna.

Denna nya struktur har fyra lager, där det första är byrådet, som fattar de flesta beslut i Zapatistiska territorium. Byrådet använder direkt demokrati och rotationer för att välja alla delegerade till de större lagren.

Det andra lagret är **GAL**, eller **Lokal Autonom Regering**. Tidigare fanns det bara ett par tiotals **MAREZ**, men nu finns det hundratals **GAL**. **GAL** tar på sig många uppgifter som tidigare hanterades av **MAREZ**.

Det tredje lagret är **CGAZ**, eller **Kollektiv av Zapatistisk Autonom Styrning**. Dessa grupper hanterar också vissa beslut som tidigare hanterades av **MAREZ**. Men nu är de koordinator positioner utan egen makt. Den makt som en gång hölls av **MAREZ** har tagits bort. **CGAZ** kan endast genomföra beslut som fattas av byarna.

Den fjärde nivån är **ACGAZ**, eller **Församlingar av CGAZ**. Dessa är koordinator positioner i större skala och fungerar också som delegerade. De genomför direktiv från **GAL**. Den viktigaste skillnaden nu är att, till skillnad från tidigare när folk fattade beslut för specifika zoner, kan dessa koordinatörer nu verka över flera zoner. De fungerar som koordinatörer i den största skalan.

Betoningen på delegation i den nya strukturen är tydlig. Det zapatistiska militära organet (EZLN) har också omstrukturerats för att bli starkare och mer organiserat. Vissa auktoritära vänsterorienterade påstår att zapatisterna helt enkelt lämnas ifred av den mexikanska regeringen, men det stämmer inte alls.

Regeringen har försökt genomföra fullskaliga militära intrång i Chiapas men har misslyckats. I en av dessa intrång fick de stöd av den amerikanska militären, som levererade betydande militär utrustning och hjälp, men de kunde fortfarande inte besegra zapatisterna.

Zapatisterna har också utposter i icke-zapatistiska samhällen som erbjuder tjänster och information till allmänheten. Denna strategi har hjälpt dem att vinna stöd från andra samhällen över tid, vilket har frustrerat den mexikanska regeringen ganska mycket.

Hur fungerar Zapatista-samhället?

Ekonomi

Först och främst har det inte gjorts mycket akademisk forskning om Zapatisternas ekonomi. Vi förlitar oss främst på anekdoter från människor som bor i Zapatistaterritorium och deras uttalanden om hur de anser att deras lokala ekonomi bör organiseras.

Om vi tar deras uttalanden på allvar verkar det som om Zapatisterna helt har eliminerat privat egendom. All mark ägs gemensamt—mer än så— de hävdar att det inte finns något ägande av marken överhuvudtaget. Ingen som försöker skapa privat egendom i Zapatista-territorium tillåts, och inga påståenden på privat egendom accepteras där. Däremot, i vissa territorier tillåts externa försäljare att komma och sälja varor.

När det gäller hanteringen av ekonomin verkar det vara en blandekonomi — men inte på det sättet att man kombinerar statligt eller offentligt ägande med privat ägande, utan snarare en blandning av kommunistiska ägandeförhållanden med direkt distribution utan förväntan på betalning och kooperativ eller arbetarägda företag.

När vi talar om privat ägande menar vi frånvarande ägande — inte personligt ägande. Privat ägande är ägande som inte involverar direkt interaktion med egendomen, som att äga en fastighet bara på grund av ett papper. En fabrik kan inte vara personligt ägande eftersom man inte kan hantera och driva den helt själv. Personligt ägande, däremot, innehåller föremål som du direkt använder, som ett hus eller en personlig bil.

Det kan vara mer hjälpsamt att förstå vad som händer i Zapatista-territoriet genom begreppet **nyttjanderätt**, vilket betyder att du äger det du använder, oavsett skala. De flesta av deras jordbruksprodukter verkar direkt hanteras och ägas av folket. De distribuerar vad de skördar direkt till samhället, och när allas grundläggande behov är bemötta, säljs eventuell överskott för att generera inkomster. På så sätt kan Zapatisterna vara den största gruppen i världen som opererar under kommunistiska egendom relationer, som fungerar enligt principen ”**från var och en efter förmåga, till var och en efter behov**”.

Hälsa, Utbildning & Sociala Tjänster

Dessa har sett stort förbättrande sedan grundandet av de zapatistiska territorierna. Utomstående besöker till och med dessa områden för att använda deras skolor, sjukhus och civila tjänster. Jämfört med andra platser i deras region presterar de mycket bättre, inklusive hur de var innan de zapatistiska territorierna grundades.

Utbildning

Zapatistiska utbildningssystemet är baserat på gemenskap. Autonoma skolor leds av ”utbildnings främjare”, oftast lokala ungdomar som undervisar i sina egna samhällen, vägleda av en utbildningskommitté som väljs av en lokal församling.

Dessa samhällen har sina egna praktiker som utbildar nya främjare. I likhet med andra roller med auktoritet är främjarna obetalda och får ofta stöd från samhället i form av hjälp med att odla sina majsält. Läroplanen är nära kopplad till samhällslivet och syftar till att förbereda nästa generation för självstyre. Den innehåller ämnen som **autonomi, historia, agroekologi och veterinärmedicin**, som undervisas både på spanska och urfolks språk, med fokus på att bevara lokala traditioner.

Hälsa & sjukvård

Zapatisterna har skapat sitt eget hälsosystem, men de får fortfarande stöd från icke-zapatistiska specialister. De flesta samhällen har en lokal volontär— en hälsovägledare—utbildad i både traditionell och modern medicin vid zapatistiska regionala hälsocentraler. Dessa volontärer erbjuder grundläggande tjänster i en lokal ”**casa de salud**” (hälsocenter).

Mer avancerad behandling erbjuds på kliniker vid korsvägar och vissa kommunala center. Till exempel erbjuder kliniken i Oventic grundläggande kirurgi, tandvård, gynekologisk vård och ögonvård, samt ett laboratorium, en örtverkstad, ett tiotal sängar för inläggningar och ambulanser. Hälsa-koordineringskommittéer verkar på varje administrativ nivå, vilket säkerställer samhällsengagemang i hanteringen av det autonoma hälsosystemet.

I samhällen där zapatister och icke-zapatister lever tillsammans finns autonoma tjänster tillgängliga för alla.

Rättssystem

Zapatisternas rättssystem anses vara ett av de mest effektiva i regionen. Det fokuserar på återställande snarare än bestraffande åtgärder, med målet att använda den minst möjliga interventionen som behövs för att lösa ett problem. När problem uppstår i zapatistiska territorium strävar de efter en gemensam överenskommelse som tillfredsställer alla parter som är involverade. Om ett problem inte kan lösas på denna nivå kan det eskaleras till en nivå där bestraffande rättvisa används.

På nästa nivå finns **Kommissionen för Ära och Rättvisa**, det är osäkert om den fortfarande är aktiv idag. Den hanterade främst böter och en form av frihetsberövande, som vanligtvis bara varar några dagar. Deras lokala fängelse är oftast bara ett låst rum med en öppen dörr, vilket gör att besökare kan komma förbi med mat och samtal. Böter kräver ofta att man lånar av familjen, vilket involverar dem i processen och bidrar till att förebygga framtida brott. Samhällstjänst kan också användas som ett sätt för individer att avtjäna sin tid. Ärenden som rör kvinnor eller familjefrågor hanteras av kvinnor i Kommissionen.

Besluten inom **Ära och Rättvisa** systemet fattas av delegater.

Mariana Mora, en antropolog som djupt studerat zapatiströrelsen, har gett ett upplysande exempel på deras syn på bestraffning genom att dokumentera ett fall där personer skyldiga till rån fick ett årslångt straff i form av samhällstjänst.

För att säkerställa att deras familjer inte behövde lida på grund av detta, fick de möjlighet att växla mellan samhällstjänsten och arbete på sina egna majsält. Kommissionen förklarade sitt beslut på följande sätt:

’Vi tänkte att om vi bara sätter dem i fängelse, är det familjemedlemmarna som verkligen får lida. De skyldiga vilar bara hela dagen i fängelset och går upp i vikt, medan deras familjer är de som måste arbeta på majsältet och hitta sätt att överleva.’

Nästa nivå används när tvister mellan zapatister och externa aktörer uppstår. Dessa tvister hanterades av de **Goda Regeringsråden**.

Gemenskapsförsvaret

I zapatistiska territorium finns det individer som är delegerade att upprätthålla fred i samhällena, men de är varken beväpnade eller i uniform och har inte befogenhet att själva verkställa regler.

De väljs av folket och kan snabbt avsättas.

Stötta Zapatisterna

Hälso & sjukvård, utbildning och rättvisa i Zapatista-territorierna finansieras av överskottet som genereras av kooperativ. Dessa pengar återinvesteras i deras system för att stödja deras samhälle.

Om du vill stödja zapatisternas ekonomi kan du göra det via deras hemsida, där de säljer kaffe, majs, kläder och olika föremål som fungerar som donationer till Zapatista autonomi.

schoolsforchiapas.org/donate/

Avslutande Tankar

Zapatisterna är ett av de mest inspirerande exemplen på libertär socialism och horisontella maktstrukturer på jorden.

Deras framsteg inom hälso & sjukvård, utbildning och sociala tjänster visar att det är möjligt att skapa ett fungerande samhälle grundat i solidaritet och ömsesidig hjälp. Genom att prioritera direktdemokrati och delegera makt till folket har de visat att samhällen kan självorganisera sig och säkerställa att varje röst blir hörd och värderad.

Zapatisternas resa är en stark påminnelse att ett icke-auktoritärt samhälle inte bara är en dröm utan en verklig möjlighet.

Låt oss inspireras av deras framsteg, för att utforska och utveckla horisontella maktstrukturer i våra egna samhällen.

Tillsammans kan vi alla samarbeta för en bättre värld, fri från förtryckande maktstrukturer som bara gynnar de rika och mäktiga.

Zapatista Bildsamling

Original-zinet har fler bilder för den nyfikne, se källa överst -kamratsb

Det Anarkistiska Biblioteket

RebelZines
Zapatisterna
Ett statlöst samhälle

Mottogs 2024-22-24 från linktr.ee/rebelzines

sv.anarchistlibraries.net